

پڑوہشی پیرامون

گرویش حاجی آبادی

درہر مزگان

دکتر اشرف السادات سہیدی

مؤلفان:

دکتر بلقیس روشن

(اعضای ہیئت علمی دانشگاه پیام نور)

انتشارات تک رنگ

انتشارات تک‌رنگ

پژوهشی پیرامون گویش حاجی‌آبادی در هرمزگان

تألیف دکتر اشرف السادات شهیدی و دکتر بلقیس روشن

ویراسته محمد حسن پور

امور فنی و هنری: واحد رید انتشارات تک‌رنگ

انتشارات تک‌رنگ، تهران

چاپ اول ۱۳۹۶

تیراژ: ۵۰۰

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی دیجیتال: ارس

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۸۱-۳۴-۲

فهرست‌نویسی پیش از انتشار

مرشنامه	:	شهیدی، اشرف‌السادات، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	:	پژوهشی پیرامون گویش حاجی‌آبادی در هرمزگان/ مؤلفان: اشرف السادات شهیدی، بلقیس روشن؛ ویراسته محمد حسن پور.
مشخصات نشر	:	تهران، تک‌رنگ، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	هشت، ۱۲۸ ص: مصور، جدول.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۶۰۸۱-۳۴-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فنی
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	حاجی‌آبادی
موضوع	:	Hajjiabadi dialect
شناسه افزوده	:	روشن، بلقیس، ۱۳۳۲ -
شناسه افزوده	:	Roushan, Belghis
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۹۶ ش ۹/۲۱ ح/ ۳۰۲۶ PIR
رده‌بندی دیوبی	:	۹/۵ ف۸
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۰۷۵۰۲۹

فهرست

پیشگفتار.....	پنج
مقدمه.....	هفت
۱. معرفی شهرستان حاجی آباد.....	۱
۱.۱ مقدمه.....	۱
۲.۱ موقعیت تاریخی، جغرافیایی، طبیعی و انسانی استان هرمزگان.....	۱
۳.۱ شهرستان حاجی آباد.....	۲
۴.۱ جنبه جدید نوآوری اثر.....	۶
۲. مفاهیم مطرح در زبان‌شناسی و واج‌شناسی.....	۸
۱.۲ مقدمه.....	۸
۲.۲ تعریف زبان، گویش و لهجه.....	۸
۳.۲ عوامل دگرگونی زبان‌ها، گویش‌ها یا لهجه‌ها.....	۹
۴.۲ مفهوم واج، تکواژ و واژه.....	۱۰
۵.۲ تنوع واج‌گونه‌ای.....	۱۱
۶.۲ جدول آی‌پی‌ای (IPA).....	۱۲
۷.۲ شیوه‌ی آوا نویسی.....	۱۲
۸.۲ معرفی واج‌های زبان فارسی.....	۱۳
۳. بررسی تطبیقی آواشناختی و واج‌شناختی.....	۱۴
۱.۳ مقدمه.....	۱۴
۲.۳ واکدها.....	۱۴
۳.۳ همخوان‌ها.....	۱۹
۴.۳ ساختمان هجا.....	۲۲
۵.۳ تکیه.....	۲۴
۶.۳ تفاوت‌های آوایی بین این گویش و فارسی معیار.....	۲۶

۴. صرف (ساخت واژه) ۳۹

۱.۴ مقدمه ۳۹

۲.۴ اسم ۳۹

۳.۴ ضمیر ۴۸

۴.۴ صفت ۵۴

۵.۴ عدد ۵۷

۶.۴ قید ۶۰

۷.۴ تنیس نماها ۶۴

۸.۴ اصوات ۶۶

۹.۴ فعل ۶۶

۱۰.۴ واژه‌های غیر فعل از نظر ساخت اشتقاقی ۹۴

۵. نحو (ساخت جمله) ۱۰۹

۱.۵ مقدمه ۱۰۹

۲.۵ انواع گروه در جمله ۱۰۹

۳.۵ جمله و اجزای آن ۱۱۲

۴.۵ تطابق فاعل و فعل از نظر شخص و شمار ۱۱۲

۵.۵ انواع جمله از نظر نوع فعل ۱۱۲

۶.۵ انواع مفعول ۱۱۳

۷.۵ جای ضمائر شخصی پیوسته در جمله ۱۱۴

۸.۵ انواع جمله از نظر تعداد فعل ۱۱۴

۹.۵ جمله شرطی ۱۱۶

۱۰.۵ انواع جمله از نظر وجه ۱۱۷

۱۱.۵ انواع جمله از نظر آهنگ ۱۱۸

ضرب‌المثل‌ها ۱۲۰

منابع ۱۲۷

مقدمه

واقعیت این است که زبان‌ها همواره به طور طبیعی زاده می‌شوند و می‌میرند. همین زبان‌هایی که آنها را باستانی می‌خوانند، زمانی زبان‌هایی زنده بودند که به دلایل مختلفی چون جنگ، بلایای طبیعی و کوچ مردم از بین رفتند. زبان‌های جدیدی که ماحصل تماس‌های اجتماعی جدید بود متولد شدند. بنابراین تولد و مرگ زبان‌ها همواره امری طبیعی است. البته دلواپسی زبان‌شناسان این است که زبان‌ها هیچ‌گاه در این تاریخ با این سرعت دهه‌های اخیر رو به انقراض نبوده است؛ در عین حال تعداد محدودی زبان بیعی جدید نیز به دنیا آمده‌اند.

مطالعه گویش‌ها و لهجه‌های محلی ایران و ثبت و ضبط آنها از دیدگاه زبان‌شناسی اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا اکثر آنها بر اثر عوامل اجتماعی و فرهنگی منسب (مانند گسترش زبان فارسی معیار از طریق آموزش و رسانه‌های گروهی) و ورود فناوری‌های جدید رو به زوال بوده‌اند. از سوی دیگر شناخت زبان‌های ایرانی غالباً از طریق بررسی گویش‌ها آنها میسر می‌شود.

کتاب پیش رو به بررسی گویش حاجی‌آبادی هرمزگان پرداخته است. شهرستان حاجی‌آبادی از شمال و شرق به استان کرمان، از غرب به استان فارس، و از جنوب به بخش فین محدود می‌شود. این بخش به دو قسمت شرقی و غربی تقسیم شده است و هر کدام از این بخش‌ها از نظر جنس خاک، وسعت، مقدار آب، نوع کشت و آب و هوا دارای ویژگی‌های خاص خود است.

فصل ۱ به معرفی شهرستان حاجی‌آباد و برخی از موقعیت‌های تاریخی، جغرافیایی، طبیعی و انسانی آن پرداخته است.

فصل ۲ با عنوان «مفاهیم مطرح در زبان‌شناسی و واج‌شناسی» به بررسی یک‌سری تعاریف از جمله زبان، گویش، لهجه و همچنین به عوامل دگرگونی زبان‌ها، گویش‌ها و لهجه‌های مختلف می‌پردازد.

فصل ۳ به پژوهش پیرامون مسائل آواشناختی و واج‌شناختی گویش حاجی‌آبادی می‌پردازد. همچنین ضمن بررسی تعداد واژه‌ها و همخوان‌ها در این گویش، موضوعاتی از قبیل ساختمان هجا، تکیه، تفاوت‌های آوایی بین این گویش و فارسی معیار اعم از واکه‌ای و همخوانی و همچنین برخی از فرایندهای آوایی از قبیل فرایند حذف، اضافه، و غیره نیز بررسی می‌شوند.

فصل ۴ با عنوان «صرف (ساخت واژه)» این گویش را در قیاس با فارسی معیار، ابتدا از لحاظ تصریفی و سپس از لحاظ اشتقاقی بررسی می‌کند و به جزئیات آنها می‌پردازد.

فصل ۵ با عنوان «نحو (ساخت جمله)» این گویش را از لحاظ نحوی با فارسی معیار قیاس می‌کند و به جزئیات آن می‌پردازد.

۱. ناگفته نماند که در انجام این مهم کمبود گویشوران واجد شرایط و دسترس‌ناپذیری به آزمایشگاه آواشناسی از مشکلات راهمان بود و راه دسترسی به هدف‌ها را دشوار می‌کرد.